

Buiten bij Van Campen

Jacob van Campen en Randenbroek: hoe zag zijn buitenplaats er uit? Waar ontving hij zijn gasten? Wat kon hij hen voorzetten, uit eigen tuin? Enkele kaarten uit circa 1680 kunnen daar een beeld van geven.

door **LYDIA EDELKOORT-VAN DER VLERK**

In 1626 werd Jacob van Campen eigenaar van het goed Randenbroek. Het huis lijkt te bestaan uit twee delen, met drie schoorstenen. Zo is te zien op een kaart uit 1562 (Kaart_015, Archief Eemland) waarbij het noorden onder is. Rechts loopt de Heiligenbergerbeek (*beeck*) en in het midden slingert een voetpad, de Heiligenbergerweg, omzoomd met bomen. Ten oosten van het huis (links) liggen drie bruine rondjes; het zijn waarschijnlijk natuurlijke heuvels of 'bergjes', ontstaan ongeveer 10.000 jaar geleden, toen de wind in de laatste ijstijd zandduinen opwierp in het nog onbegroeide landschap. Deze heuveltjes zijn nog steeds markante punten in het huidige Park Randenbroek.

Het goed Randenbroek opgemeten en in kaart gebracht in 1562 (detail Kaart_015).

1629 EN DAARNA

Het landgoed Randenbroek met boerenhofstede en landerijen was nog maar drie jaar in Van Campens bezit toen het in 1629 in brand werd gestoken door Spaanse troepen. Ook het omliggende landgoed zal de nodige oorlogsschade hebben gehad. Van Campen ontving een schadebedrag van 2000 gulden, zodat hij voldoende kapitaal moet hebben gehad om het huis weer op te bouwen en zijn landgoed nieuw vorm te geven. Hoe zijn nieuwe huis er tijdens zijn leven uitzag,

blijkt uit geen enkele kaart of archiefstuk uit die tijd. De kaarten die zijn huis en tuin het best beschrijven dateren uit 1674-1680, twintig jaar na zijn dood.

BUITENPLAATS

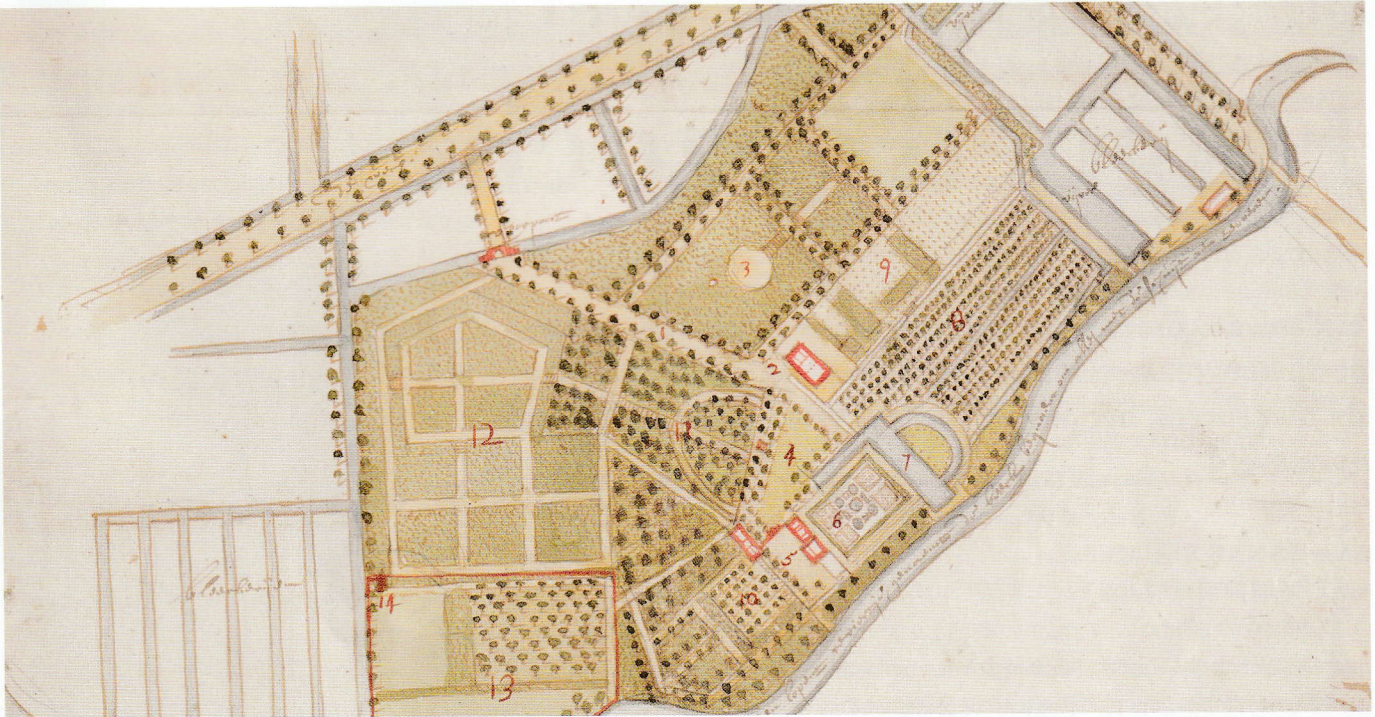
Jacob van Campen verbleef het jaar rond op Randenbroek, behalve als hij voor de bouw van bijvoorbeeld het Amsterdamse stadhuis lange tijd op locatie verbleef. In het algemeen werd in de 17^e eeuw een buitenplaats alleen in de zomermaanden bewoond, om te ontsnappen aan de benauwde stadslucht. De welvarende stadsbewoner verliet dan in het voorjaar zijn stadswoning met zijn gezin, zijn personeel en een deel van zijn hebben en houden, per koets, paard en wagen of per schip. In het najaar keerde alles en iedereen weer naar de stad terug. Voor Van Campen was Randenbroek daarentegen zijn thuisbasis, waar hij met grote regelmaat gasten ontving.

OP WEG NAAR

Op weg naar Randenbroek verliet Van Campens bezoek de stad, te voet of per koets, door de Triesjes- of Sint-Andriespoort. Buiten de muren volgden zij de weg richting de Heiligenberg. Deze Heiligenbergerweg was omstreeks 1646 door Van Campen rechtgetrokken en niet langer een slingerend pad. Een kwartier gaans buiten de stad arriveerde het gezelschap bij de stenen voorpoort van de buitenplaats. Vanaf daar toont Kaart_017 (1680, Archief Eemland) wat zij in het park van Randenbroek tegenkomen. De kaarsrechte oprijlaan, *met ouwe eecke bomen* aan weerszijden (1), leidt hen naar het *bouwhuys, sijnde ... om te wonen en.... stal linck voor 8 paerden en plaets tot wagens* (2). Het huis ligt aan het voorplein, dat is omgeven *met seer hooge ouwe eecke bomen* (4). Door een *stene poort en muijir* komt het gezelschap op het binnenplein (5), waar Jacob van Campen hen waarschijnlijk staat op te wachten.

HUIS EN TUIN

Via het *voorhuys* komt het bezoek in het *salet*, de hoge ontvangstzaal (Kaart_018, 1680, Archief Eemland),

van waaruit een prachtig zicht is op de *blomhof* achter het huis. Deze bloementuin heeft strakke lijnen, mogelijk naar ontwerp van de bewoner zelf. In het midden van deze iets verdiepte tuin spuit een *fontein met meer als 16 stralen uit de natuur altijd springende* (6), met water uit mogelijk een artesische bron. Rondom het huis liggen verschillende boomgaarden, met wel zestig appelbomen en vijftig perenbomen, en een *kleine kerse boomgaert*. Een bijzonderheid is de *wijngaertberch, voorsien met meer als 40 soorten der beste en raerste [zeldzame] druiven*. Fruit in overvloed dus voor Van Campens gasten.

PARK

Het park van buitenplaats Randenbroek biedt de bezoekers ook allerlei vermaak. Zo kunnen ze over de *paeden* een wandeling maken *onder hoge bomen* of de *Bergh* beklimmen *met opgaende hoge sparre en eijcke bomen*. Langs de oprijlaan ligt een andere *hoogen berch, van waer men wel 3 uren ver siet*. Maar het grootste plezier biedt toch het *speelhuysje*, een prieeltje of theehuis, op

Deel van het goed Randenbroek, met park en huis, ca. 1680. Boven de rechte Heiligenbergerweg, onder de Heiligenbergerbeek. Bijschriften van de toenmalige eigenaar Nicolaas Heerman (detail Kaart_017).

de *hoochte van waer men siet op verscheyde bleeckerijen, de stad en weegen* (14). Wij weten nu dat dit de zandduinen moeten zijn die al op de kaart van 1562 staan genoemd. Vermakelijk zal ook het uitzicht zijn op de *afgesloote plaets alwaer konijne lopen* (13). In Van Campens tijd was de konijnenjacht in de duinen een stadhoudelijk recht. Was hij er mee bekend door zijn contacten met het stadhoudelijk hof en door zijn geboorteplaats Haarlem, zo vlak achter de duinen? Leuk om te zien is hoe op Kaart 0101000216 (Archief Eemland) in de konijnenweide ook werkelijk konijntjes zijn ingetekend.

NUTTIGE TUINEN

Wat in deze beschrijving van het park van Randenbroek mist zijn de moestuinen. Die waren een vast onderdeel van iedere buitenplaats en maakten een buitenplaats zelfvoorzienend, met fruit en groenten uit eigen tuin. Veelal was de moestuin gelegen buiten het zicht van de bewoner. Verondersteld wordt dat de moestuinen van Van Campens Randenbroek ten noordwesten van het huis lagen, achter de muur van het binnenplein. Of lagen er moestuinen achter de hulstheggen van de *blomhof*, waar op Kaart 0101000216 (Archief Eemland) een strakke verdeling in rijen of mogelijk plantbedden is te zien? Dan ligt de moestuin vlakbij de *vijver om provisie voor de kuecke* (7). Daar zwommen elders gevangen vissen rond en deze werden zo vers gehouden. De vijver kreeg vers water uit de Heiligenbergerbeek.

VERDWENEN

In de loop der eeuwen zijn alle sporen van Van Campens Randenbroek verdwenen. Begin 19^e eeuw werd de tuin opnieuw aangelegd in Engelse landschapstijl. Zo kreeg het park in grote lijnen het huidige aanzien. ●

De geometrische bloementuin achter Huis Randenbroek.

Met dank aan Ton Reichgelt.

Lydia Edelkoort is historicus en was conservator stadsgeschiedenis van Museum Flehite.

